

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.148

Бондарчук Марія Костянтинівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів*

Національного університету «Львівська політехніка»

Bondarchuk Mariia

Sc.D. in Economics, Head of Department of Finance

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0002-4624-0734

Талатура Богдан Ігорович

магістр кафедри фінансів

Національного університету «Львівська політехніка»

Talatura Bohdan

Master of the Department of Finance of the

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0009-0006-0373-5960

**ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВИЯВЛЕННІ КОРУПЦІЙНИХ СХЕМ
ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ
УКРАЇНИ**

**FINANCIAL CONTROL IN DETECTING CORRUPTION
SCHEMES IN PUBLIC PROCUREMENT: CHALLENGES AND
PROSPECTS FOR UKRAINE**

***Анотація.** Вступ. Публічні закупівлі є важливою сферою функціонування держави, однак вони характеризуються високими корупційними ризиками, що особливо загострюється в умовах воєнного стану. Це призводить до зловживань бюджетними коштами та*

негативно впливає на економічну ефективність і довіру суспільства до влади. Нераціональний розподіл державних ресурсів через корупційні схеми (завищення цін, змови, підкуп, маніпуляції) підриває основи економічної стабільності. Постає необхідність комплексного аналізу цих ризиків та розробки дієвих механізмів протидії корупції у сфері публічних закупівель.

Мета. Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу корупційних ризиків у сфері публічних закупівель, особливо в умовах воєнного стану; виявлення основних механізмів зловживання бюджетними коштами; дослідження сучасних методів боротьби з корупцією, включаючи законодавчі ініціативи та технологічні рішення (на прикладі системи ProZorro); аналіз недоліків існуючих систем; та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності системи публічних закупівель шляхом мінімізації корупційних ризиків через законодавчі, організаційні та технологічні заходи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти, що регулюють сферу публічних закупівель та антикорупційну діяльність; 2) наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячені проблемам корупції, публічних закупівель, державного управління та аудиту; 3) аналітичні матеріали щодо функціонування системи ProZorro та практики її застосування. В процесі дослідження було використано наступні наукові методи: аналізу та синтезу (для вивчення механізмів корупції та існуючих методів боротьби); системного підходу (для розгляду публічних закупівель як комплексної системи); порівняльного аналізу (для оцінки ефективності різних підходів та інструментів); теоретичного узагальнення (для формулювання висновків та пропозицій).

Результати. У статті здійснено комплексний аналіз корупційних ризиків у публічних закупівлях, виявлено ключові механізми зловживань (завищення цін, тендерні змови, підкуп, маніпуляції документацією,

непрозорі процедури). Встановлено негативний вплив корупції на економічну ефективність держави та довіру громадськості. Розглянуто законодавчі та технологічні (ProZorro) методи боротьби з корупцією, а також їхні недоліки (можливості маніпуляцій, недостатність механізмів оскарження). Запропоновано шляхи підвищення ефективності системи: посилення незалежності антикорупційних органів, впровадження суворіших санкцій, розвиток громадського контролю, вдосконалення моніторингу витрат. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу (правового, організаційного, технологічного) та формування культури доброчесності. Запропоновані заходи покликані підвищити прозорість, ефективність та довіру до державних інституцій.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на розробці конкретних індикаторів для моніторингу корупційних ризиків у різних секторах закупівель, аналізі ефективності застосування запропонованих санкцій та механізмів громадського контролю, а також на дослідженні міжнародного досвіду адаптації систем закупівель до умов криз та воєнних станів. Це надасть змогу вдосконалити антикорупційні стратегії та підвищити стійкість системи публічних закупівель.

Ключові слова: корупційні ризики, публічні закупівлі, зловживання бюджетними коштами, тендерні змови, система ProZorro, антикорупційні заходи, прозорість, громадський контроль.

Summary. *Introduction.* Public procurement is a crucial area of state functioning; however, it is characterized by high corruption risks, which are particularly exacerbated during martial law. This leads to the misuse of budget funds and negatively impacts economic efficiency and public trust in authorities. Inefficient allocation of state resources through corrupt schemes (inflated prices, bid-rigging, bribery, manipulation) undermines the foundations of

economic stability. There is a need for a comprehensive analysis of these risks and the development of effective mechanisms to counteract corruption in public procurement.

Purpose. The objective of the study is to conduct a comprehensive analysis of corruption risks in public procurement, particularly during martial law; to identify the main mechanisms for the misuse of budget funds; to study contemporary methods for combating corruption, including legislative initiatives and technological solutions (exemplified by the ProZorro system); to analyze the shortcomings of existing systems; and to formulate proposals to enhance the effectiveness of the public procurement system by minimizing corruption risks through legislative, organizational, and technological measures.

Materials and Methods. The study materials include: 1) normative legal acts regulating public procurement and anti-corruption activities; 2) scholarly works by domestic and foreign authors focusing on issues of corruption, public procurement, public administration, and auditing; 3) analytical materials on the functioning of the ProZorro system and its practical application. The study employed the following research methods: analysis and synthesis (to study corruption mechanisms and existing methods of combating it); a systems approach (to examine public procurement as a comprehensive system); comparative analysis (to assess the effectiveness of different approaches and tools); theoretical generalization (to formulate conclusions and proposals).

Results. The article provides a comprehensive analysis of corruption risks in public procurement, identifying key mechanisms of abuse (inflated prices, bid-rigging, bribery, manipulation of documentation, non-transparent procedures). The negative impact of corruption on the state's economic efficiency and public trust was established. Legislative and technological (ProZorro) methods for combating corruption were examined, along with their shortcomings (opportunities for manipulation, insufficient appeal mechanisms).

Ways to enhance the system's effectiveness were proposed: strengthening the independence of anti-corruption bodies, implementing stricter sanctions, developing public oversight, and improving expenditure monitoring. The necessity of a comprehensive approach (legal, organizational, technological) and the cultivation of a culture of integrity was substantiated. The proposed measures aim to increase transparency, effectiveness, and trust in state institutions.

Discussion. Further research proposes focusing on the development of specific indicators for monitoring corruption risks in various procurement sectors, analysis of the effectiveness of applying the proposed sanctions and public oversight mechanisms, as well as on studying international experience in adapting procurement systems to crisis and wartime conditions. This will enable the improvement of anti-corruption strategies and enhance the resilience of the public procurement system.

Key words: *corruption risks, public procurement, misuse of budget funds, tender collusion, ProZorro system, anti-corruption measures, transparency, public oversight.*

Постановка проблеми. Корупція у сфері державних закупівель є однією з найсерйозніших загроз економічній безпеці України, що вимагає ефективних механізмів фінансової розвідки для виявлення та припинення незаконних фінансових схем.

Аналізуючи основні корупційні ризики, можна виділити такі поширені механізми зловживань, як завищення вартості товарів і послуг, змови між учасниками тендерів, підкуп посадовців та маніпуляції з тендерною документацією. Попри наявність антикорупційного законодавства та цифрових інструментів, зокрема системи ProZorro, в Україні залишаються значні виклики у забезпеченні прозорості закупівель. Основними проблемами є недостатня ефективність моніторингу

бюджетних витрат, обмежені можливості оскарження тендерних процедур та потреба в посиленні незалежності контролюючих органів та збільшення їх повноважень.

Для мінімізації корупційних ризиків необхідно вдосконалювати механізми фінансового аудиту, запроваджувати жорсткіші санкції за порушення, розширювати громадський контроль та посилювати інституційну спроможність антикорупційних органів. Формування культури доброчесності серед посадовців та підприємців є також важливим фактором у боротьбі з корупцією. Також, застосування традиційних методів аналізу не дозволяє вчасно ідентифікувати загрози у публічних закупівлях та недостатня координація між антикорупційними органами, правоохоронними структурами і контролюючими органами, що знижує ефективність боротьби з корупцією.

Отже, актуальним є інтеграція сучасних аналітичних алгоритмів, що дозволить підвищити прозорість державних закупівель, знизити корупційні ризики та сприяти економічній безпеці країни. Крім того, важливими кроками є посилення міжвідомчої взаємодії, розширення повноважень антикорупційних і контролюючих органів та впровадження превентивних механізмів для мінімізації корупційних ризиків

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансового контролю та протидії корупції у сфері публічних закупівель є предметом активних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Фундаментальні аспекти корупції як суспільного явища, її системного характеру та загроз для національної економічної безпеки розглядалися у працях В. Журавського та співавторів [8], З. Варналія [9]. Теоретико-методологічні засади формування та реалізації антикорупційної політики в Україні, сучасні реалії корупції та засоби протидії їй досліджували В. Нонік [11], І. Басанцов та О. Зубарева [13].

Запровадження електронної системи ProZorro як ключової антикорупційної реформи у сфері закупівель та оцінка її ефективності стали предметом аналізу в роботах міжнародних експертів, таких як М. Фазекаш та Дж. Блум [2] (в аспекті використання великих даних), а також українських вчених, зокрема І. Шульган та Н. Слободи [10], М. Рисіна та Я. Суха [6], В. Лещук та Н. Кульчицької [7]. Ці дослідження, визнаючи беззаперечні переваги системи у підвищенні прозорості, водночас вказують на збереження та адаптацію корупційних ризиків, фактори, що обмежують її ефективність (особливо в умовах воєнного стану), та наголошують на необхідності превентивних заходів та подальшого вдосконалення [6, 10]. Окремі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій та адміністративно-правові засади запобігання корупції висвітлювалися А. Погребняк [14] та А. Євтушенко [16]. Питанням фінансово-правового регулювання закупівель присвячено праці Ю. Пивовара та В. Новаковця [12].

Спираючись на зазначені наукові напрацювання, слід констатувати, що, попри значну увагу до теми, низку важливих питань не було вирішено повною мірою. Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються аспекти практичної інтеграції та ефективності сучасних автоматизованих систем моніторингу та аналізу ризиків у закупівлях [11, 14]; проблеми та шляхи налагодження дієвої міжвідомчої взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами у цій сфері; методологія та практика оцінки реальної дієвості превентивних антикорупційних механізмів (окрім самої прозорості ProZorro) [6, 16]; а також механізми забезпечення фактичної прозорості учасників закупівель (кінцевих бенефіціарних власників) та виявлення прихованих конфліктів інтересів. Саме цим невирішеним раніше частинам загальної проблеми присвячено даний аналітичний звіт.

Метою дослідження є комплексний аналіз корупційних ризиків у сфері публічних закупівель, особливо в умовах воєнного стану, визначення

основних механізмів зловживань бюджетними коштами, оцінювання ефективності існуючих антикорупційних заходів і рекомендації щодо вдосконалення механізмів контролю та фінансового аудиту. Дослідження спрямоване на виявлення ключових недоліків системи публічних закупівель, оцінку дієвості технологічних рішень, зокрема системи ProZorro, а також обґрунтування необхідності інтеграції сучасних аналітичних інструментів, посилення міжвідомчої співпраці та розширення повноважень антикорупційних і контролюючих органів. Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню прозорості державних закупівель, зниженню корупційних ризиків та зміцненню економічної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Система публічних закупівель охоплює майже всі напрями роботи державних органів. Вчені, які вивчали питання державних закупівель, звертали увагу на те, що цифрові технології, політика державного регулювання, громадський контроль у сфері державних публічних закупівель, визначення принципів їх реалізації та порядку проведення моніторингу й оприлюднення інформації про публічні закупівлі регламентовано Законом України «Про публічні закупівлі» суттєво впливають на публічне управління та сприяють боротьбі з корупцією у сфері закупівель [18].

На думку Дж. Рене, державні закупівлі — це цілісна система, що складається з взаємопов'язаних етапів:

- спочатку визначаються потреби держави відповідно до її цілей, завдань і функцій;
- далі ці потреби фінансуються з різних джерел;
- після цього, для задоволення потреб, розміщується замовлення, укладається договір чи контракт і виконуються взяті зобов'язання;
- обов'язковим є звітування за результатами виконання цих угод;

- і насамкінець проводиться контроль — у тому числі фінансовий — за правильністю виконання замовлення, ефективністю витрат, якістю задоволення потреб і цільовим використанням бюджетних коштів [19].

Щодо дослідження самого поняття корупції, це є складним завданням, оскільки дане явище має багато форм і проявляється у різних сферах життя країни, що робить його об'єктом вивчення багатьох суспільних наук.

Згідно із Законом України «Про запобігання корупції», корупція — «корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [4].

У римському праві слово «*согтумпере*» означало «псувати, підкупати, фальсифікувати». Перші згадки про корупцію знайдені в архівах стародавнього Вавилону, які датуються приблизно XXIV століттям до нашої ери. Філософ Аристотель у своїй праці «Політика» вважав корупцію одним із головних чинників занепаду держави [3].

Відповідно до комплексного дослідження «Корупційні ризики під час проведення публічних закупівель в умовах воєнного стану», корупція у сфері публічних закупівель може проявлятися у різних формах, що наведено у таблиці 1.

**Корупційні ризики під час проведення публічних закупівель в умовах
воєнного стану**

№	Корупційний ризик	Опис ризику
1	Проведення відкритих торгів при поданні лише однієї тендерної пропозиції.	Відповідно до Постанови № 1178, це дозволено, але нівелює принципи конкуренції та ефективності. Замовник мусить укласти договір з єдиним учасником, незалежно від ціни. Також унеможлиблюється оскарження результатів.
2	Можливість подання тендерних пропозицій за ціною, вищою за очікувану вартість.	Постанова № 1178 дозволяє це, якщо замовник встановить % перевищення. Відсутність контролю та вимог до обґрунтування створює ризик завищення вартості закупівель.
3	Збільшення ціни закупівлі як істотної умови договору.	Дозволяється через коливання ринкових цін, але відсутність чітких вимог до документального підтвердження змін створює ризики штучного збільшення вартості договорів.
4	Зловживання закупівлями через електронний каталог.	Спрощена процедура без тендерної документації, відсутність верхньої межі суми та недостатній контроль створюють ризики неконкурентного вибору постачальників та змови.
5	Корупційні зловживання шляхом укладення прямих договорів.	Постанова № 1178 дозволяє за певних умов, але критерії недосконалі. Наприклад, перебування замовника в зоні бойових дій може використовуватися для уникнення конкурентних процедур.
6	Непослідовність рішень органу оскарження (відсутність усталеної / узагальненої практики).	Антимонопольний комітет України (АМКУ) часто ухвалює суперечливі рішення за схожих обставин. Відсутність єдиної практики створює корупційні ризики та можливість надання неправомірних переваг.

7	Неможливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності замовників під час спрощених закупівель.	Спрощені закупівлі не підлягають оскарженню в АМКУ. Це створює ризики порушення прав учасників (наприклад, необґрунтоване відхилення пропозиції).
8	Проблеми з виконанням рішень органу оскарження та судів.	Рішення АМКУ та судів не завжди виконуються належно через відсутність ефективних механізмів примусового виконання.
9	Обмеження прав учасників під час розгляду скарг Антимонопольним комітетом України.	Учасники можуть бути обмежені в можливостях надавати додаткові докази чи аргументи під час розгляду скарг, що може впливати на об'єктивність рішень.
10	Інші (нецінові) критерії оцінки пропозицій.	Використання додаткових нецінових критеріїв може створювати корупційні ризики, якщо вони сформульовані так, щоб надати перевагу певному учаснику.
11	Застосування «штучних перепон» у закупівлях для надання переваги необхідному учаснику.	Замовники можуть навмисно встановлювати дискримінаційні умови або завищені вимоги, щоб обмежити коло потенційних постачальників і надати перевагу певним компаніям.

Джерело: узагальнено авторами на основі [22]

У боротьбі з корупцією в державних закупівлях важливо постійно удосконалювати систему, впроваджувати нові підходи до контролю і активно залучати громадськість до нагляду за цими процесами. Такий підхід дозволяє підвищити прозорість, зробити закупівлі ефективнішими і зменшити ризики зловживань.

Оцінка положень Постанови № 1178 свідчить про наявність низки проблем, що створюють ризики для прозорості та добросовісної конкуренції у сфері державних закупівель. Серед основних — можливість укладення договору з єдиним учасником, подання пропозицій за завищеними цінами без належного контролю, зміна вартості договору без чітких обґрунтувань, зловживання спрощеними процедурами та

електронним каталогом, а також недоліки у системі оскарження і виконання рішень. Крім того, дискримінаційні вимоги та нецінові критерії оцінки часто використовуються для надання переваг певним учасникам, що підсилює корупційні ризики.

Також, за останні два роки в Україні різко зросла кількість кримінальних проваджень, пов'язаних із державними закупівлями. Якщо до початку повномасштабної війни відкривали близько 300–340 справ щороку, то у 2023 році ця цифра досягла 779. За перші шість місяців 2024 року вже зафіксовано 674 нові справи, що свідчить про загострення проблеми [20].

Щоб протидіяти корупції не лише на рівні правоохоронних органів, а й у бізнес-середовищі, 21 серпня 2024 року запрацювала оновлена Типова антикорупційна програма для юридичних осіб. Її мета — забезпечити чесні й конкурентні публічні закупівлі, а також виконати міжнародні зобов'язання України в цій сфері. Окремо передбачається адаптація системи закупівель до стандартів ЄС, впровадження гнучких механізмів для регулярних потреб, підтримка соціально відповідального бізнесу, а також преференції для компаній, що наймають ветеранів та людей з інвалідністю.

Серед нововведень законопроєкту — впровадження процедури інноваційного партнерства. Це новий підхід до закупівель, який дозволяє замовляти розробку унікальних товарів, послуг або робіт із подальшою їх державною закупівлею. Відбір учасників такої процедури буде проводитися на основі кваліфікаційних вимог [21].

Ключовою частиною антикорупційної стратегії є міжнародна співпраця, оскільки корупція не обмежується межами однієї країни. Держави обмінюються інформацією про підозрілих осіб, фінансові потоки, корупційні схеми, а також технологіями для виявлення злочинів, зокрема транснаціональних, як-от відмивання коштів чи ухилення від податків.

Більш розвинені країни підтримують ті, що тільки розбудовують свої антикорупційні інституції — допомагають із впровадженням електронних сервісів, діляться досвідом та навчають фахівців. Організації на кшталт ООН, ЄС і GRECO сприяють цьому процесу, створюючи глобальні стандарти і платформи для спільної роботи.

Загалом комплексний підхід — вдосконалення національного законодавства, антикорупційна освіта, громадський контроль та міжнародна співпраця — дозволяє ефективніше протидіяти корупції й робити державні закупівлі прозорішими та справедливішими.

Крім цього, серед недоліків системи державних закупівель можна виділити, ще кілька важливих проблем. По-перше, через надання прямих переваг вітчизняним виробникам знижується привабливість українського ринку для іноземних постачальників. По-друге, високий рівень корупції у сфері закупівель створює суттєві ризики для чесної конкуренції та ефективного використання бюджетних коштів.

Для мінімізації цих ризиків необхідні зміни до чинного законодавства. Серед ключових заходів, які допоможуть зменшити корупційні прояви:

- обов'язкове використання електронної системи торгів без винятків;
- спрощення процедур закупівель і забезпечення рівного доступу до них усіх учасників;
- чітке формулювання законів без суперечностей між правовими нормами;
- повна автоматизація процесу подачі тендерних пропозицій, зокрема в таких сферах як харчування чи ремонтні роботи.

Автоматизація має особливе значення, оскільки вона здатна суттєво знизити ризик змов між замовниками та постачальниками, які є найпоширенішою причиною корупційних схем. Створення єдиної системи

з уніфікованими вимогами до постачальників дозволить аудиторам оперативно й ефективно аналізувати підозрілі закупівлі.

Ще одним суттєвим недоліком нинішньої системи є надмірне зосередження законодавця на посиленні контролю та аудиту як основному способі боротьби з проблемами. Хоча аудит дійсно потребує уваги — адже через нестачу аудиторів рівень перевірок є недостатнім — зосередження лише на накладенні штрафів і контролі не вирішує проблеми комплексно. Натомість варто було б спрямувати ресурси на розширення штату аудиторів та посилення їхніх можливостей, що дозволить забезпечити якісний контроль без надмірного тиску на учасників ринку.

На нашу думку, для зниження корупційних ризиків у сфері публічних закупівель, важливо впроваджувати комплексні заходи, які спрямовані на підвищення прозорості, ефективності контролю та відповідальності учасників процесу. Одним із ключових інструментів у боротьбі з корупцією є впровадження і вдосконалення електронних платформ, таких як Prozorro. Ця система вже довела свою ефективність, зменшивши простір для маніпуляцій і зловживань. Подальша автоматизація всіх етапів закупівельного процесу дозволить мінімізувати людський фактор, а отже, і ризик особистого втручання.

Крім технологічних рішень, велике значення має підвищення професійного рівня державних службовців, залучених до процесу закупівель. Регулярні навчання з антикорупційних стандартів, дотримання етичних норм та запобігання конфлікту інтересів мають стати обов'язковими. Це сприятиме формуванню відповідального ставлення до роботи та розуміння серйозності наслідків корупційних дій.

Також важливо розширювати участь громадськості у контролі за публічними закупівлями. Активна участь громадських організацій і журналістів-розслідувачів у моніторингу державних тендерів дозволяє своєчасно виявляти корупційні схеми та привертати до них увагу

суспільства. Публічність та відкритість — одні з найдієвіших способів попередження зловживань.

Доповнення цих заходів ефективним судовим контролем і розвитком міжнародної співпраці у сфері боротьби з корупцією допоможе суттєво зменшити ризики у сфері державних закупівель та зміцнити довіру суспільства до системи публічних фінансів.

Висновки. Система публічних закупівель є важливою складовою державного управління та охоплює майже всі напрями роботи державних органів. Вона регулюється Законом України «Про публічні закупівлі» та сприяє підвищенню прозорості й боротьбі з корупцією. Державні закупівлі проходять через кілька етапів: визначення потреб, фінансування, укладання договорів, виконання зобов'язань, звітування та контроль. Водночас корупція залишається серйозною проблемою у цій сфері. Вона може проявлятися у вигляді обмеження конкуренції, завищення вартості закупівель, маніпуляцій із цінами, використання спрощених процедур для зловживань, а також у недосконалості механізмів оскарження та контролю.

Дослідження показують, що окремі положення Постанови № 1178 створюють корупційні ризики. Наприклад, договір можна укласти з єдиним учасником тендеру, а замовники можуть приймати пропозиції за завищеними цінами без належного обґрунтування. Також є ризики через можливість зміни вартості договору без чітких вимог до підтвердження таких змін, зловживання у спрощених процедурах та електронних каталогах, відсутність належного механізму оскарження, а також дискримінаційні умови участі в тендерах. З кожним роком кількість кримінальних проваджень, пов'язаних із державними закупівлями, зростає. У 2023 році було відкрито 779 таких справ, а за перше півріччя 2024 року — вже 674.

Для покращення ситуації 21 серпня 2024 року була впроваджена оновлена Типова антикорупційна програма для юридичних осіб, яка

спрямована на забезпечення чесних і конкурентних закупівель. Програма передбачає адаптацію української системи закупівель до стандартів ЄС, впровадження гнучких механізмів, підтримку соціально відповідального бізнесу та преференції для компаній, що працевлаштовують ветеранів і людей з інвалідністю. Також запроваджується процедура інноваційного партнерства для закупівлі унікальних товарів та послуг.

Боротьба з корупцією у сфері закупівель має включати комплексні заходи, такі як вдосконалення законодавства, підвищення прозорості, автоматизація процесів, контроль громадськості та міжнародна співпраця. Важливу роль відіграють електронні платформи, такі як Prozorro, які зменшують ризик маніпуляцій. Окрім цього, необхідно покращувати професійну підготовку державних службовців та залучати громадськість до моніторингу закупівель. Підвищення відкритості процесу та ефективний судовий контроль допоможуть мінімізувати корупційні ризики та зміцнити довіру суспільства до системи державних закупівель.

Література

1. Щирба І. М. Облік оплати праці та аудит її ефективності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». Тернопіль, 2011. 21 с.

2. Fazekas M., Blum J. R. Using Big Data to Enhance Public Procurement Efficiency and Integrity. Improving Public Procurement: Evidence for Better Policy and Practice / ed. by A. Georgopoulos, B. U. M. T. Undheim, K. V. Thai. Palgrave Macmillan, Cham, 2022. P. 197-227.

3. Грищук М. Передумови виникнення та протидії корупції: історико-правові аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 2 (22).

URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38751/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%89%D1%83%D0%BA.pdf> (дата звернення: 14.04.2025)

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

5. Крупка М. І., Кульчицький М. І., Іщук Л. І., Десятнюк О. М. Державний фінансовий контроль у податковій сфері в умовах воєнних викликів: монографія. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 248 с.

6. Рисін М. В., Сух Я. І. Ефективність антикорупційних інструментів системи публічних закупівель в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 5. С. 188-193.

7. Лещук В. Г., Кульчицька Н. Є. Вплив реформи публічних закупівель на рівень корупції в Україні. *Бізнес, економіка та суспільство*. 2021. № 71. С. 71-76.

8. Журавський В.С., Михальченко М.І., Михальченко О.М. Корупція в Україні – не політика: монографія. К.: Фенікс, 2007. 408 с.

9. Варналій З. С. Корупція як інституціональна загроза національній безпеці України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: Матеріали II міжнар. наук-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.) / Редкол. В. В. Черней, В. В. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 59-63.

10. Шульган І., Слобода Н. Електронна система PROZORRO як ефективний інструмент боротьби з корупцією. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки"*. 2024. № 4 (44). С. 348-354.

11. Нонік В. В. Формування та реалізація антикорупційної політики в Україні: теорія, методологія, практика: монографія. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. 316 с.

12. Пивовар Ю. І., Новаковець В. М. Фінансово-правове регулювання публічних закупівель в Україні: монографія. К.: ТОВ «Три К», 2012. 224 с.
13. Басанцов І.В., Зубарева О.О. Корупція в Україні: сучасні реалії та ефективні засоби протидії: монографія. Суми: СумДУ, 2016. 182 с.
14. Погребняк А. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для запобігання та протидії корупції: магістерська робота: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Київ: НаУКМА, 2024. 88 с.
15. Запобігання і протидія корупції: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2011. 248 с.
16. Євтушенко А. С. Адміністративно-правові засади запобігання корупції на публічній службі в Україні: дис. доктора філософії: спец. 081 «Право». Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2024. 250 с.
17. Корупційні схеми і їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування: практ. посіб. / Д. Калмиков, О. Савицька, А. Савін, М. Хавронюк; ГО «Незалежний антикорупційний комітет з питань оборони». Київ: ВАІТЕ, 2020. 200 с.
18. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 року No 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>. (дата звернення: 16.04.2025)
19. Fazekas M., Blum J. Improving Public Procurement Outcomes : Review of Tools and the State of the Evidence Base. Policy Research Working Paper; No. 9690. World Bank, Washington, DC, 2021.
20. Крупка М. І., Кульчицький М. І., Ванькович Д. В., Никитюк М. В., Щербина О. А. Державний фінансовий контроль в податковій сфері в умовах викликів війни. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2025. № 1. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-1-10674>.

21. Ярослав Пилипенко і Борис Нестеров. Чи стало більше злочинів у публічних закупівлях? *dozorro.org*. 2024. URL: <https://dozorro.org/blog/chi-stalo-bilshe-zlochyniv-u-publichnyh-zakupivlyah> (дата звернення: 16.04.2025)

22. Національне агентство з питань запобігання корупції. Корупційні ризики під час проведення публічних закупівель в умовах воєнного стану. 2023. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kor-ryzyky_zakupivli.pdf

References

1. Shchyrba I. M. Accounting of labor remuneration and audit of its efficiency: extended abstract of PhD thesis in Economics: specialty 08.00.09 "Accounting, analysis and audit (by types of economic activity)". Ternopil, 2011. 21 p.

2. Fazekas M., Blum J. R. Using Big Data to Enhance Public Procurement Efficiency and Integrity. Improving Public Procurement: Evidence for Better Policy and Practice / ed. by A. Georgopoulos, B. U. M. T. Undheim, K. V. Thai. Palgrave Macmillan, Cham, 2022. P. 197-227.

3. Hryshchuk M. Prerequisites for the emergence and counteraction of corruption: historical and legal aspects. *Actual Problems of Jurisprudence*. 2020. № 2 (22). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38751/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%89%D1%83%D0%BA.pdf>

4. On Preventing Corruption: Law of Ukraine dated October 14, 2014 No. 1702-VII. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2014. № 49. Art. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (accessed: 18.04.2025).

5. Krupka M. I., Kulchytskyi M. I., Ishchuk L. I., Desyatnyuk O. M. State financial control in the tax sphere under the conditions of military challenges: monograph. Ternopil: WUNU, 2023. 248 p.

6. Rysin M. V., Sukh Ya. I. Efficiency of anti-corruption instruments of the public procurement system in Ukraine. *Investments: Practice and Experience*. 2024. № 5. P. 188-193.
7. Leshchuk V. H., Kulchytska N. Ye. The impact of public procurement reform on the level of corruption in Ukraine. *Business, Economics and Society*. 2021. № 71. P. 71-76.
8. Zhuravskiy V. S., Mykhalchenko M. I., Mykhalchenko O. M. Corruption in Ukraine is not politics: monograph. Kyiv: Feniks, 2007. 408 p.
9. Varnalii Z. S. Corruption as an institutional threat to the national security of Ukraine. *Implementation of the state anti-corruption policy in the international dimension: Materials of the II¹ International Scientific and Practical Conference (Kyiv, December 8, 2017)* / Editorial Board: V. V. Cherniei, V. V. Husariev, S. S. Cherniavskiy, etc. Kyiv: Nat. Acad. of Internal Affairs, 2017. P. 59-63.
10. Shulhan I., Sloboda N. Electronic system PROZORRO as an effective tool in combating corruption. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: "Juridical Sciences"*. 2024. № 4 (44). P. 348-354.
11. Nonik V. V. Formation and implementation of anti-corruption policy in Ukraine: theory, methodology, practice: monograph. Zhytomyr: Ed. O. O. Yevenok, 2019. 316 p.
12. Pyvovar Yu. I., Novakovets V. M. Financial and legal regulation of public procurement in Ukraine: monograph. Kyiv: "Try K" LLC, 2012. 224 p.
13. Basantsov I. V., Zubareva O. O. Corruption in Ukraine: current realities and effective means of counteraction: monograph. Sumy: SumDU, 2016. 182 p.
14. Pohrebniak A. O. The use of information and communication technologies for preventing and combating corruption: master's thesis: specialty 281 "Public Management and Administration". Kyiv: NaUKMA, 2024. 88 p.

15. Prevention and counteraction of corruption: textbook / collective of authors; edited by O. M. Bandurka. Kharkiv: Zolota Myla, 2011. 248 p.

16. Yevtushenko A. S. Administrative and legal principles of preventing corruption in public service in Ukraine: PhD thesis: specialty 081 "Law". Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2024. 250 p.

17. Corruption schemes and their criminal-legal qualification and pre-trial investigation: practical guide / D. Kalmykov, O. Savytska, A. Savin, M. Khavronyuk; NGO "Independent Anti-Corruption Committee on Defense Issues". Kyiv: VAITE, 2020. 200 p.

18. On Public Procurement: Law of Ukraine dated December 25, 2015 No. 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

19. Fazekas M., Blum J. Improving Public Procurement Outcomes : Review of Tools and the State of the Evidence Base. Policy Research Working Paper; No. 9690. World Bank, Washington, DC, 2021.

20. Krupka M. I., Kulchytskyi M. I., Vankovych D. V., Nykytyuk M. V., Shcherbyna O. A. State financial control in the tax sphere under the challenges of war. *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. 2025. № 1. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-1-10674>.

21. Yaroslav Pylypenko and Borys Nesterov. Have public procurement crimes increased? *dozorro.org*. 2024. URL: <https://dozorro.org/blog/chi-stalobilshe-zlochyniv-u-publichnyh-zakupivlyah>.

22. National Agency on Corruption Prevention (NACP). Corruption risks during public procurement under martial law. 2023. Available at: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kor-ryzyky_zakupivli.pdf.